

Mozgás

DELIBAB

Handwritten text at the top of the page, partially obscured.

hez
zabva
unkat
ni, s
kik
án —
tulaj-
rmely
hazai.
apok-
Pesti
o b b
5 frt.
iadó-
hogy
e még
yagi-
másfél
ugy
sem
seink
ogják
tönzö
e m
al o s
onat-
ek.
rapo-
ője.

Legújabb, vegyes tartalmú, magyar könyvek!

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében Pesten, (a kigyó-utca sarkán)
s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

100

MAGYAR NÉPDAL

GYÜJTÖTTE S

BOGNÁR IGNÁC

ZONGORA KISÉRETÉBEN KIADTA:

FÜREDI MIHÁLY,

A MAGYAR NEMZETI SZÍNHÁZ DALSZINÉSZETI TAGJA.

Második, javított s bővített kiadás. Nagy 4-edréthben, füzve, ára: **5 pfrt.**

Megjegyzendő hogy miután e munka **egészen könyvnyomdában** készült, mind a hangjegyek, mind pedig s különösen a szöveg, sokkal hibátlanabb, szabatos és csinosbb, mintsem azt általában **könyvnyomdász** (Lithograph) elkészíteni képes.

Úti Naplóból.

IRTA

B. PODMANICZKY FRIGYES.

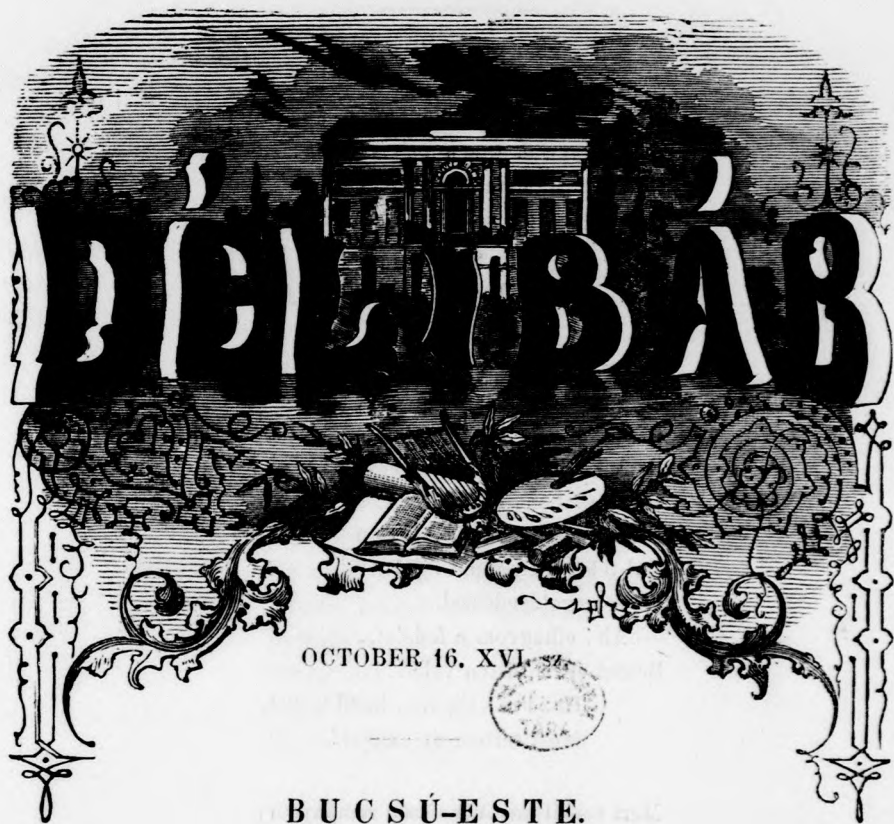
Tartalma: Stettin. Svinemünde. Tengeri út. Riga. Reval. Kronstadt. Pétervár. Nevszki Prospect. — Utazás Moszkvában. Moszkva. — Stockholm. Upsala. Danemora. — A svéd tavak. Trollhättan. Gothaborg. A. Sund. — Koppenhaga. Hamburg.

Nagy 8-adréthben, igen fényes kiállítással, ára **2 pfrt.**

A MAGYAR NEMZETI IRODALOM TÖRTÉNETE.

Irta **TOLDY FERENC.**

Második javított kiadás két kötetben, ára füzve **2 forint pengő** pénzben.

OCTOBER 16. XVI.

B U C S Ú - E S T E .

(NAGYKÖRÖS, SEPTEMBER 30. 1853.)

SZÁSZ KÁROLYTÓL.

Huzzad cigány , huzd a tust,
Most tartom az exitust.

Isten veletek czimborák , barátok !
Kik annyi jó boromat megivátok,
S kiknek megittam annyi jó borát :
Ne felejtsetek a hű czimborát !
A kikkel együtt kinlódtam,
Néha néha czivakodtam,
Össze-össze szídtuk egymást.

— Eh ! felejtjük a megbántást !

Huzd rá cigány , huzd a tust,
Most tartom az exitust.

Meg is untam, meg is untak . . . s mármost
Még is fáj , hogy elhagyom e várost.

Egykét ember szeretett őszintén,
 S én szerettem őket szintén.
 A kik pedig voltak ellenségim,
 S ki is turtak innen már a végén:
 Lelkők rajta! megbocsátok,
 Ugy válunk el, mint barátok
 Huzd rá cigány, huzd a tust,
 Most tartom az exitust.

Értem itten, ah! sok boldog órát:
 Mindenünnen visszagondolok rád,
 Bárhol járok, bármilly boldog lések,
 Szük kis házam, kisdéd enyhe fészek!
 Hol örömben, szeretetben
 Éltünk egykor, véle, ketten.
 Hol tele volt nappal éjjel
 Édes megelégedéssel.
 — Ah! elhagyom e fedelet,
 Bezárt éden, isten veled!
 Huzd rá cigány, huzd a tust,
 Most tartom az exitust!

Mért csalál meg édes szép reményem:
 „Gólya rak majd fészket a kéményen,
 S fenn és alatt, kéményen és házban
 Nevekedő boldog kis család van!”
 Megcsalódtam reményimben,
 Oda van már, oda minden.
 Fészket sem rakott a gólya,
 Ah! a háznak sincs lakója
 Megyek én is, megyek én már,
 Ostor pattog a szekér vár.
 Huzd rá cigány, huzd a tust,
 Most tartom az exitust!

Ó, ki egykor volt a háznak lelke,
 Leszállott az örökös éjjelbe;
 Hideg földbe, hova semmi nem hat,
 Hol pihenhet, hol szunnyadhat;
 S itt hagyott egyedül engem:
 Bujdosnom, meg nem pihennem,
 Járnai a széles világot,
 Keresni a boldogságot,
 S azt sehol fel nem találva,
 Vágynom hozzá, a halálba;

Lenni száraz lombtalan fa,
 Mikor a tél kifosztotta,
 Mellynek nincs virága, lombja,
 S nyög a terhes fájdalomba ;
 Lenni mint egy elsirt ének,
 Mit sokan megkönyezének,
 De mellyet vidámmá tenni
 Nem tud senki, nem tud semmi ;
 Mint szellem, melly fájdalomtól
 Üzve, czéltalan barangol,
 S mástól és magától félve,
 Halni vágyva, kinban élve,
 Egy vágya van szüntelen :
 Elenyészni csendesen

Ne huzd czigány, hallgass, hallgass,
 Minden hangod olly fájdalmas,
 Lelkem reszket, szivem fáj
 Isten veled drága táj,
 Isten veled temető,
 Hamvait pihentető !

A KERESZTES HEGY.

(BESZÉLY.)

DRÁVAI SÁNDORTÓL.

(Folytatás.)

Mintegy szégyelve bátortalanságomat engedém magam általa vezetetni ; de a veszélyes vonal közepéig sem értünk még, midőn az ellöbbeni zugás ismétlődni kezdett. Mindig közelebb jött, végre olly közel volt már, hogy a kő zuhanásának szelét is érzém. Húnyt szemekkel, ijedt, szorongó lélekkel vártam a végzetet ; egyszerre erős rázást érzek — — a kis Jucza ránczigált csaknem eszméletlen állapotomból, mosolyogva mutatván az ivet, mellyet a leszakadt kő fejünk feletti rohanásában képez.

Látja ön uram — ugymond — milly magasan került ki minket a kő. Mellettünk esett le s mégsem árthatott, utjában voltunk s ugrania kellett, mert isten akaratából hull e kő, s odaesik a hová ő akarja.

Igazat szólsz gyermek, válaszolám ijedelmes helyzetemből alig kibontakozva, s bámulva a gyermek vallásos öntudatának illy ritka tüneményén. Igazat szólsz, de imént azt is mendád, hogy mingyárt a hegynél leszünk, hová szándékozunk.

— Már itt vagyunk — szólt örömmel a gyermek — csak megkerüljük a hegyet s oda érünk.

Nem illyennek képzeltem messziről e helyet.

Két egymás tetejében nőtt hegynek látszik ez közléről.

Az alsónak kopár, agyagos kérgét sötétsárga homok borítja; süppedő felületén nincs egy szál fű, egy árva bokor. A felső hegy, mint sziklakorona, áll felette, s míg az alsó hegyen holtnak látszik a természet, a felsőt dús fenyves övedzi, s köztük a bércz rétegéből kihajtott kökénybokrok tövén rikitó színeivel a szikla liliuma virágzik:

— Itt a hely, hová kívánkozik — szólt Jucza — mindjárt előhivom nénét.

Közvetlen a hegy tövéből kinőtt két hárs alatt állottunk meg. Mint egy fellegvár emelkedik felettünk a felső hegy, melly itt mintegy kétölnyi magasságra mesterségesen lefejtett sziklalapoktól bástyakint védve, a feljáratot lehetlenné teszi.

— Itt lehetlen fölmenni — szólék vezetőmhöz — tán eltévedtünk.

Mingyárt feljutuk, várakozó csak egy kicsit — erre a két hársfa előtt heverő kőlapot felemélve, ott motozni kezdett, mire a távolból kolompzörej hallatszék.

Pár pillanat mulva egy sötét öltönyü sugár női alak jelent meg a felső hegy szikla párkányán. — Vizsga körültekintés után lekiált: „te vagy gyermekem — miért jössz illy későn?

— Én vagyok néne — válaszol a kis leány — de egy úr is velem van, ki veled szállani kíván, bocsásd fel kérlek néne.

A nő szótlánul egy falépcsőt bocsájt le, mellyen a kis leány biztos lépéssel fölhalad.

Vártam míg engem is megkínál a fölmenetelre, de alig érte el Jucza a felső fokot, midőn a lépcső hirtelen ismét felhuzaték s én a feljuthatás reménye és reménytelensége közt ingadozva a hegy tövénél maradtam.

Nyugtalankodni kezdék már s arról gondolkodni mitevő legyek, midőn a hágeső karikái zörgése közt hirtelen leereszkedett.

Sietve léptem fel. — A hegy kúpalaku felületén három keresztvonalu kerti ösvény fehérlett, köröttük sűrű fenyőbokrok alakíták a gyűrületet, melly az egész kupnak tojásdad alakot adott. A fenyőbokrok s az ösvények hosszában elhelyezett virágok olly bűvös illatot vegyítének a légbe, hogy egy perc alatt enyhülve érzém általa tagjaim fáradalmát, melly csak imént ónsulylyal nehezült rám. Halk léptekkel közeledém a kereszthez, melly messziről annyi bűvös vonzerővel s olly titokszerü varázsszal kecsegtetett. — A nőt, ki imént a hegy párkányán megjelent, sehol sem láttam. Tűnődésemből halk elfojtott zokogás ébresztett fel. A kis Jucza zokogott a keresztelőtti zámolyon térdelve.

— Miért zókogsz Jucza — kérdém tőle a zsámolyon mellé térdelve.

— Eszembe jutott a veszély — felelé a gyermek — mellyben forogtam, és sirnom kell mintha még most sem szabadultam volna meg; erre megfogván kezemet ajkához szoritá s kért, hogy én imádkozzam, mert ő sirás miat nem bír.

Midőn felálltunk, a sötétruhájú nő állt előttünk keresztbevetett kezekkel, merően nézve a zsámolyt, honnan felálltunk — aztán Juczához közeledve azt simogatni, csillapítani kezdé.

— Asszonyom — szólék végre — megvallom, azért jöttem, hogy megtudjam miért s hogyan lakhatik itt e magányban, távol az emberektől s környezve annyi büntől, mellyet magam is csak imént tapasztaltam, s mellyről a vidék babonás hiedelme rettegve szól: de higye el asszonyom nem tudakolom az okot, e rövid néhány percz, mellyet itt töltök, végtelen boldogsággal önzöni el lelkemet s olly gyönyörrel fejezi be napom óráját, millyenről soha képzetem sem volt.

— Uram — szólta a nő — ki ama zsámolyhoz, mellyről ön most felállott, olly szép tett után lép, mint ön, az megértheti a megmárt szívet, mellynek az életben még csak egy feladata van: titkon dobogni gyógyulhatlan fájdalomát, míg egy jobb élet teljesülő reménye boldogabb hazába viszi kiszenvedett érzelmeit — elmondandom önnek fájdalomteli, de kibékült létem itteni napjait. Elmondandom önnek ha érdeklik, idejövetelem okait, történetét — erre jobb-ját nyujtva a kereszt mögött levő Lis pázsitos helyre vezetett.

A kis Jucza ezalatt a kereszt felől álló, kápolnaalakú épületből két szalmakerevetet hozott ki mellyek egyikén a nő, másikán én foglaltunk helyet, a kis Jucza mellém ült simogatva, csókolva hol szerét teheté, kezem, vállam.

Alig helyezők el magunkat, a nő Jucza által tejet s kenyeret hozatott elő, s kért hogy meg ne vessem, mit illy helyütt a szegénység szívesen nyujthat.

Vadásztáskámban is volt egy kevés élelem, melylyel azt még reggel felszerelém, mert Düsztér szőlőjéből kiakartunk rándulni a karloviczi rétekre. Elővettem az igen alkalomszerűleg megmaradt sültet s kenyeret, s viszonyos szíves kínálgatások közt olly patriarchalis, olly bizalmas esteliző körré alakultunk, mintha egy anya gyermekei, egy család tagjai volnánk.

A kis Jucza beszélgetésünk folyama alatt mély álomba szenderült. Kényelmesb fekvést szerzendő neki, felálltam helyemről, mit a nő is követvén, lassú sétával járdalánk a hegy párkánya körül.

A lég tikkasztó melege, daczára a beállott éjnek, nem fogyott, s az égen összetorlódott fellegek nyomása alatt még melegülni érezők azt. A halvány felhőkben kisérvé távol mély dörgéstől, hoszú vakító fényben kigyózik a villám szakonkint. A közellevő hulló szikla elvált részeinek sulyos gördülésére dobog a hegy lábaink alatt, s a szakadó kő robajától felriadt kányasereg kóvályog a

légben nyugpontot keresve; a kiöntött Duna ágai felől siró halászmadarak fal-kája repked, helyét nem találva; s mintha az ég elfojtott haragjának kitörésé-től félne, zúgó repüléssel visszatér éjjeli utjából a sas erős tölgyfája ágai közé menekülendő.

A nő keserü mosolylyal állapodék meg, midőn a hegy azon pontjához ér-tünk, hol feljöttemkor a hágsó leereszkedék.

— Látja ön — ugymond — ez egyetemes nyugtalanságot, mely körü-löttünk uralkodik. Minden halandó, ha még olly magas vagy még olly mély is pályája, megrémül az ég haragjától egyiránt, s egyiránt fél megválni e földi léttől, mellynek sem kínja, sem gyönyöre nem annyi, mennyi a halandók vá-gyát s szenvedését kimerithetné. Nincs ki élményeit s vágyait olly összhangba szerkezé, hogy az elközelgett halált ez őszhang zárpontjául sorozhatná. Min-denkinek más teendője, más vágya volna mindig, mint... meghalni. De ne vegye ön rossz neven uram — folytatá a nő hozzám fordulva — panaszló kedélyhangulatom. Életem forduló pontját illy vihar előzé meg, s azóta vala-hányszor az ég vihara a földhöz közeledik, mindig ama pillanat égő emléke áll előttem, melly nyomorult, czéltévesztett napjaim az élet kinpadára vivé.

Nem zavarám a nő ábrándozását s az élet szeretetéről eszméit, olly mély panaszhangon mondá el, hogy eziránti kimélethől nem teheték azokra semmi észrevételt, sőt kértem, miután jelen kedélyhangulata — sejtelmem szerint — élettörténetével összhangzó, használná fel azt ennek elbeszélésére.

Kéremre szóltanul, mintegy helyeslőleg intett fejével — aztán a hegy párkányához támaszkodva, mintha élettörténetének emlékeivel küzdene — fel-fel sohajtva elmerengett — végre szólt:

— Egy szép nyári napra komor, fellegetes est következett. A pozsoni . . . nők zárdája ablakairól gyermektársnőim körében néztem a száguldó felle-geket. A zárdanő, ki tanításunkkal volt megbizva — áhítatos sohajok közt magyarázta az elemek természetes erejét, melly szerint a felhők méhében fo-gamzó villám kilobban s lobbanásának erejével idegrázó dörgés közt töri meg a lég bástyáit, hogy istentől kijelelt irányán czélpontjához eljuthasson. Alig végzé magyarázatát a zárdanő — mintha az ég boltozata minden oldalról ki-gyuladt volna, tartós vakító fény özönli el a láthatárt s irtóztató csattanás ren-díti meg a zárdát, mellyet mintha alapját vesztette volna el, ingó hullámozásban lebegni véltünk lábaink alatt.

— Ave Maria! — kiált a térdrehullott zárdanő, s mi példáját követve, elővett imakönyveinkből olvasók az égiháború elleni imáinkat. A vészfelleghárító harangok megkondultak s szomorú hangjaikban messze elvivék hírét az ijedelemnek, mellyet a város s a zárda lakosságának a hirtelen jött égiháború okozott.

Soha nem feledem el e jelenetet, nem leginkább, mert mint már mondtam, életem olly pillanatát előzé meg, melly minden szenvedéseimnek forrásává lön.

Imánk után, mellyet az égiháboru elhárításáért elmondánk, a fejedelemnőhöz hívtak.

A zárdanők szánó részvét tekintetével néztek rám, midőn mellettök elmenék.

Nem éreztem magam semmi csin részeseül s bátran örömmel léptem be a fejedelemnő ajtaján.

— Édes gyermekem — szólta a fejedelemnő, miután kezét megcsókolám — a jó isten végzete súlyos csapással látogatta meg ifju korodat, tán csak azért, hogy édesebb legyen az öröm, melly fájdalmad után lépteiden felviruland. Szomorú hirt kell mondanom, de te jó gyermek voltál mindig, s leked jóságában van annyi erő, melly a reád mért fájdalmat vallásos türelemmel elviselendi. Édes gyermekem! anyád hosszú szenvedése után az ég végre megszabadítá földi fájdalmaitól, s most ama boldog hazában, a viszontlátás reményével küldi rád anyai áldását.

Soha nem feledem el a fájdalmat, melly e pillanatban kinos sejtelemkint szivemen átzugott.

— Meghalt anyám? — kérdém sikoltva a fejedelemnőtől.

— Igen — felelé ő jóságos biztató hangon, vigaszát folytatni akarván; de én már nem hallgatám vigasztalását, mert üzőbe vett fájdalmam egész dühével — kirohantam, a tágas folyosó viszhangozá zokogásom, s midőn társnőim körébe léptem, mindnyájan zokogtak velem, mintha mindnyájan az én sorsomra jutottak volna.

Könyek közt folyt éjtem napom.

Egy este a fejedelemnő tudtomra adá, hogy nagybátyám — ki gyámommá lön — kívánatára másnap elhagyandom a zárdát.

Másnap nagybátyám megérkezett. Elhalmozott biztatásával, gyöngédségével, de mindez nem enyhíté az elválás fájdalmát, midőn ifju társnőim önzéstelen, szeretetteljes körét elhagyám.

Egy pár negyed óráig időztünk csak a városban. Nagybátyám sietteté az elmenetelt. Gözösre szálltunk. A Duna partján számos közönség tolongott, részint kíváncsiságból, részint távozó szeretteinek istenhozzádot mondandó. Nem volt köztök egyetlen ismerősöm, csak a zárda tornyát néztem, örök bucsút mondva lobogtatám kendőm, a zárda felé üdvözetem, istenhozzádom küldve elhagyott ifju társnőimhez. A gözös e közben üdvölvéseket váltva elhagyá a partot, s a Duna tükörsima felületén hullámot turva, gyorsan haladt lefelé.

Délutáni órákban egy állomáshoz érkezénk, hol nagybátyám kocsija vá-

rakozott rám. Kiszáltunk — utunk egész éjjel tartott — reggelre nagybátyám muraközi birtokára érkeztünk.

Csinos kényelmes laka, nagy jól mivelt kertével, kellemes benyomást tön szomorú kedélyemre. Apró foglalatosság — mit számomra gondosan kikeresék — nagybátyám gyöngédségével szövetkezve, pillanatim szórakoztaták, s a muló idő lassanként hegeszté a sebet, melyet veszteségem fájdalom szivemen ütött.

Nagybátyám vidor kedélylyel biztatott, hogy úgy tekinesem birtokát, mint sajátomat.

— Én — ugymond egy alkalommal — agglegény, s azon korban vagyok, midőn az agglegényeket leginkább házassággal ostromolja a világ. A fiatal szerény nőt, kit a sors, több szép tulajdonnal felékesített, de az élet anyagi előnyeit tőle megtagadá, tehetős agglegénynek ajánlja a világ. A fiatal özvegy, ki kora veszteségét elfeledé, vagy özvegyisége kietlenségét meguná, tehetős agglegénynek való; az elmaradt búskomoly szüzek józanságuknál, a hajlott koru házártsos hajadonok összeillő koruknál erélyöknél fogva épen neki való; szóval minden nőt, ki fiatal férjet nem kapott, s még férjhez menni vágyik, agglegényre tolná a világ. De engem a világ — okoskodék nagybátyám — rá nem szed. Házasodjék kinek tetszik, én nőtlen maradok — és ismerve jó lelkedet, nem félek, hogy hálátlanra szál szerzeményem . . .

Nagybátyám sokszor ismételte nőtlen maradási határozatát.

Egy borus őszi nap reggelén, egy erős, szép termetű duzzadt ajku, kaczer tekintetű nő kopogtat be hozzánk. Épen reggelinél ültünk nagybátyámmal. Belépvén, nyájas üdvözlete után felém közeledik, s kezemet csókolja meg. Aztán némi elfogultsággal panaszlani kezdé, hogy eddig özvegy anyjánál éldegélt, de ez legközelebb hirtelen meghalázott, s most élelmét szolgálattal kénytelen megkeresni, melyet ezennel nagybátyámnak s nekem felajál, s kér, hogy ne utasitnók el őt, ki minden szorgalmával igyekezend megfelelni kívánatainknak.

Nagybátyám szokatlan érdekléssel vizsgálta a nőt.

— Hogy hívják gyermekem — kérdé végre nagybátyám hozzá közeledve.

— Nevem Kovász Lóri — felelt a nő, mialatt írómányait átnyujtá.

— Jól van gyermekem — válaszolt nagybátyám — nézzen körül a házbán s kertében, míg hugommal iránta határozandunk, aztán hivatni fogom.

A nő távozott. Én szótlánul vártam: mit fog nagybátyám mondani.

— Azt hiszem gyermekem — szól fel s alá járva a szobában — jó lesz e leányt felfogadnunk, irataiból látom, hogy ügyes, mivelt s alkalmas gazdaszszonyul van ajálva.

Magyarázhatlan sejtelmem e nő iránt első pillanat óta ellenszenvet sugalt, mely midőn nagybátyám szándékát meghallám, eltítkolhatlanná lőn.

— Nem fog neheztelni bátyám — válaszolék — hogy e nő szolgálatát feleslegesnek tartom, cselédséggel jól ellátott házuknál.

— Nem akarom — válaszolt kedvetlenül nagybátyám — hogy a házvezetés gondjai csak téged illessenek, aztán Margit asszony ügyetlen, s a ház körüli szolgálatra nem való.

Még inkább nőtt ellenszenvem. Ellenkeznem kellett. Oh bátyám — válaszolék, nekem a ház gondjai nem elviselhetlenek, aztán Margit asszony ellen nem volt kifogásunk.

Nagybátyám haragosan tekintett rám, aztán kinyitván az ajtót, Kovász Lórit előhivatta, s rövid egyezkedésük után tudtomra adá, hogy őt rendes havidíj mellett szolgálatunkba fogadta.

Néhány nap mulva meggyőződtem, hogy sejtelmem nem csalt.

Lóri új rendet igyekezett a háznál behozni. Minden szokást, foglalkozási rendet, melyet zárdámbóli eljövetelem óta nagyrészt magam állapíték meg, csak azért is megváltoztatott; s midőn neki e miatt gyengéd észrevételt tettem, hidegen válaszolá, hogy az jobb s czélszerűbb, mit ő akar, s azért a felelősséget magára vállalja.

Megértettem czélzását, melylyet nagybátyám jóváhagyó tekintélyére hivatkozáék s enyimet megveté, és többé nem akadályoztam ujitási szenvedélyét.

Egy este, midőn a kertből szobámba indulék, a cselédség a kert ajtójában várt, s egyenként panaszkodván Lóri tekintélyt hajhászó bosszantásairól, engem kértek fel, hogy ellenében én védjem, ki urnőjük vagyok, mig Lóri csak olly fizetett cseléd, mint ők.

Másnap legnagyobb kimélettel kértem Lórit, hogy ne kedvetlenitse cselédeinket, kiket több szivességgel rokonainak tekinthetne.

Lórinak nem kellett több, rám csapta az ajtót és sirva rohant nagybátyámhoz, kinek naponkint növekvő kedvezését arra használta, hogy nekem s a cselédségnek annál kiállhatatlanabb legyen.

Egy alkalommal figyelmeztetém erre nagybátyámat.

— Elég! — kiáltott rám — jól tudom, mindig azok pártját fogod, kik e szegény Lórit gyűlölik. De jól mondja ő, hogy te uszítod rá a cselédséget is; de majd csinálók én rendet, a régi cselédséget mind elbocsátom, s az ujat képezheti kénye kedve szerint.

Meg nem foghatom bátyámnak vak rokonszenvét e nőhöz, kit kivüle senki ki nem állhatott.

Másnap ép akkor mentem el a konyha mellett, midőn Margit asszony a körülállókhöz így szólt:

— Akárki mit mond, meglássátok, hogy ez a Lóri, ez a jöttment terem-
tés, e ház asszonya lesz.

Margit asszony jóslatát nem tartottam pusztá badarságnak, s pillanat óta
világos lón előttem nagybátyámnak Lóri iránti rokonszenve.

Pár nap mulva egy reggel nagybátyám, szokatlan vig kedvvel tudtomra
adja, hogy másnap Pestre menendünk, látogatására pesti nagybátyámnak, ki
levelet irt, mellyben különösen engem kíván magához.

Tudtam, hogy mindez azért van, csakhogy Lórinak szabadabb keze le-
gyen a háznál, de örültem mégis, és szívesen készültem Pestre.

Pesti nagybátyám Veránczi Alajos hires táblai ügyvéd volt, háza s esa-
ládja, mellyet nejével csak ketten egészítettek ki, egyike a látogatott s tisztel-
tebbeknek.

Legszívesebben fogadott, s gyermekei nem lévén, irántam tanusított gyen-
géségével igazolta, milly jó, milly gyengéd apa tudna lenni.

Kedvemért nagybátyám házi multságokat adott. Rövid időn ismét ifju
barátnők körében voltam, s azt hívém a zárdai barátság szeretetteljes boldog
időszakom visszavarázsolatott, sőt boldogabbnak hívém ezt.

Egy sugártermetű deli ifju, ki tánczestélyeinken rendesen jelen volt, kü-
lönös figyelemmel viselteték irántam, s hol csak alkalma volt — mit tánczesté-
lyek alatt rendesen eleget talál az ifjuság — mindig kitüntette tett, s én szíve-
sen tánczoltam, társalogtam vele, mit annál nagyobb örömmel tettem, minél
inkább irigyelték szerencsémet barátnőim.

Egy borus, esős délután] együtt ültünk ángyommal himző asztalunknál,
midőn az ifju magát bejelenteté.

Sokkal szomorúbb, levertebb volt, mint máskor.

— Bucusi látogatásra jövök — szólta ángyomhoz fordulva — anyám hir-
telen megbetegedett s ma vett levelében haza hí. Engedelmeskedem s holnap
már uton leszek.

Mint midőn a kánya elfogja röptében a galambot, olly formán érezhetém
magam szavai alatt.

Ángyom rövid beszélgetés után néhány percze magunkra hagyott.

Szótlánul, könybe borult szemmel néztem az ifjut, annyit szerettem
volna mondani, de a nyelv elnémul midőn a szív hangosabban dobog, s ennek
dobbanását csak az érti tiszttán, kinek az keblében rejlik.

Végre megszakítám a hallgatást s kérdém, hogy sokáig maradand-e honn ?

— Nem szándékom — felelé — de ha tudnám, hogy örömet okoz visz-
zatérésem; még inkább sietnék.

— Ha őszintén vágyakozik vissza — felelém — bizonyosan örömet hoz-

— Visszavágyakozom-e — szólta hévvel az ifju, kezemet ajkához emelve

— nagysád! mióta először láttam, boldoggá lettéletem, s meghalna, ha ez időszak emléke tűnő ködfátyolkint elszállhatna belőle. Ida! első pillanat óta érzem, hogy lelkem lelkéhez vágyakozik, hogy szívéletem szívéhez van kötve s nélküle nem élhet, mondja meg Idám nem csalt-e meg e hit, nem csalt-e meg szívem?

Istenem! anyám halála óta senki nem szólt ennyi szeretettel hozzám, s Iván szavai azon mennyei varázst kölesönözték, m llyet életemben most először érzék. — Visszatartóztatni magam nem volt erőm, s megvallám hogy szive nem csalta meg, mert enyim az érzelem, melly dobbanásaiban nyilatkozott.

Szavaimra Iván magánkívül rohant felém, megölelt s homlokomon megcsókolt. Szívem bilincse e perczen széttörött, az eltitkolt érzelem szabadon dobogott szívemben s egész valómon zavartalan, idvezítő szerelmet érzék.

Iván sietve távozott, mintha ezzel is sietetni akarná visszaérkezését.

Elborult kedélylyel néztem utána, de visszajöttének biztos szép reményéhez szerelmem nem ismert új örömekeket fűzött.

Gyakran jöttek levelei, egyikében tudtomra adá, hogy nagybátyáimtól megkérte kezem, s mihelyt válaszukat veendi, tüstént eljöend.

Egyik este a színházból jöttünk haza, s alig telepedtünk le, csengetést s utána erős lépteket hallok az előszobában. Pár percze muraközi nagybátyám lép be, mintha üdvöm érdekében jött volna olly szives örömmel fogadtam, soha úgy nem szerettem őt, mint ekkor, elébe szaladtam, csókoltam kezét, arcját.

— Lassan! lassan — szólt enyelegve bátyám — kiszorítod a lelkem, aztán mindez nem is nekem van szánva tulajdonkép — —

E perczen kinyilik az ajtó s Iván lép be.

A meglepetés örömevel megtelt szívem kiesordult könyeimben mutatá, hogy több boldogság benne már el nem fér — önkénytelen futottam Ivánhoz.

— Kell-e önnek határozottabb válasz Iván? — kérdé rám mutatva ángyom, s nyakamba borulva zokogni kezdett.

El voltam jegyezve.

Iván sietteté a menyegzőt és semmi nem késlelteté azt.

Muraközi nagybátyám faluja kiseded templomában esküvénk Ivánnal örök szerelmet s hűséget.

Esküvőnk után csak néhány napig maradtunk még nagybátyámnál — egy reggel Iván előparancsolá kocsiját s néhány percz mulva elhagyám szülőföldemet.

Folyón kellett átmennünk, hogy Iván birtokára, szülőföldre juthassunk.

Vigan, sebesen forgott révészeink kezében az evező, kompunk sebesen haladt, de haladtában fölvert susogó hullámok boriták utját, mintha mondani akarnák: hogy a kit most erre vittek, soha többé vissza nem megyen.

Partra szálltunk. Messziről egy magasan álló, józléssel épült ház tünt

először is szemembe. Iván enyelegve mondá, hogy ez a várlak, hová szép úrnőjét viszi.

Tárt kapuval vártak, midőn kocsink a lakhoz ért, — az udvaron sok kíváncsi ifjú pór nép lábújhegyre emelkedve kandikált kocsink ablakain. Midőn megláttak, hangosan kiálták tetszésöket, üdvözlötöket. Megjelenésem e kedvező hatása földerité levertségem, s mély hálát érezék férjem iránt, hogy ide hozott, hol annyi barátság, szeretet jó élém üdvözlétével.

Nyilt, fedetlen lépcsőzet visz a lak emeletébe. Iván karon fogva e lépcsőzeten vezetett fel, alant az összegyűlt ifjuság dalba foglalt szerencsekivánata hangzott utánunk.

Az erkélyről tágas terembe léptünk, mellynek ablakaiból a legszebb vidék látképe nyilt. Mintha most is előttem volna a láthatár, melly alattunk elterült. A messze elterjedő rónát két jegenyefa sor közt vezető út hasítja keresztül, e faszor messze elnyúló árnyas öblét egy phantasticus épület zárja, mellynek erkélyén gyászruhába öltözött nő jár fel s alá, majd megáll, s megpillantván bennünket, kendőjét lobogtatá.

— Ki e nő? — kérdem Ivántól kíváncsian.

— Egy idevaló birtokosnő, szomszédok birtokaink — felelé zavarodva. Ismét a nőre nézék, már nem lobogtatta kendőjét, hanem úgy tett, mintha siró szemeit törölné.

— Nézd nézd — figyelmeztetém Ivánt — az a nő sir?

Iván halálsápadt lett e szavaimra.

Kinos sejtelem fulánkját érzem szivemben, szerelmem vészharangja megkondult.

— Menjünk anyámhoz — szólt Iván — s a melléktérembe vezetett.

Kisebbszerű terem volt ez. Butorzata a legkisebb részletekig gyanittatá, hogy nagy eszméket s magasztos érzelmeket negélyző nő teremébe léptem. — A jobboldali falat gazdag aranyozott ráámájú ősi arczképek fődik; fölöttük fekete s fehér fátyolból nagy csokor van kötve, mellyből két oldalra hoszú fehér s fekete szalag hullámozott alá; a baloldali falat a jelenkor nevezetesebb s népszerűbb férfainak arczképei díszesítik, fölöttök örökzöld koszorú, mellyből keskeny fehér, kék, vörös háromszin szalag úszik két oldalról lefelé. A baloldali sötétszövetü pamlag mellett női íróasztal, rajta könyvek s lapok. A pamlag duzzadt párnái közt egy idős, erős termetü nő ül, szemeire fekete csont foglaltványa zárt szemüveg van illesztve, s lapot forgat kezében: beléptünkre felemelkedik ülő helyéről, leteszi szemüvegét s kezet nyújt Ivánnak, ki azt megcsókolja, mit én ismétlém.

Soha illy merev, illy hideg arczvonású nőt nem láttam.

Szóltanul álltam előtte, mint szoborrá változott.

Végre megszólaltam s mint helyzetemben alkalomszerűnek véltem, kegyei s szeretetébe ajánlám magam.

Ő szótlánul intett fejével, aztán Ivánhoz fordulva néhány szót szóllott, mit nem értettem.

Iván megfogván kezemet — édes nőm — ugymond — anyám nem érti a nyelvet, mellyen hozzá beszélsz.

— Mellyiket érti hát — kérdém sietve — azok közül, mellyeken én beszélek.

— Anyám — felelé Iván — elvből nem beszél mást, anyai nyelvünkön kívül.

— Ezt soha nem említéd Iván — válaszolám szemrehányólag — de hisz az anyai szeretet nem keresi milly elvből fejezze ki gyermeke iránti érzelmeit.

— Anyám igen szigorú elveihez — felele hidegen Iván.

E perczben kocsirobaj hallatszék az udvaron, s a jövőben azon nő lépett be, kit imént az erkélyről a jegenyefa sor közt sirni láttam.

Egyenesen Iván anyjához rohant, ki tárt karokkal fogadá, s homlokán megcsókolta.

Az ifju nő felém fordulva mély sohaj közt így szólt hozzám: asszonyom, szivem csalódott sejtelve szerint, Iván nekem volt szánva, de az ég önnek vezette karjaiba; ez azonban nem gátolhat, hogy mi — ha önnek úgy tetszik — barátnék legyünk; erre kezét nyujtván megcsókolt, s meghajtván magát könnyező szemekkel távozott.

Iván anyja jéghideg arczára kicsordult könyét letörölvén, visszaült pamlagára, s feltevéen szemüvegét olvasni kezdett.

Távoztunk mi is. Iván megmutogatá a számunkra kijelölt lakszobákat, aztán elhagyva engem — mint mondá — anyjához ment.

Egyedül maradtam. Mintha kínos kísérteties álom gyötrött volna, jéghideg veríték gyöngyözött arczomon. Iván anyjának szeretetlen, jéghideg arcza elűzhetetlen rossz szellemként lebegett előttem mindenütt.

Napok, hónapok multak így. Szép reményeim, miket szerelmem ábrándja olly tündérileg felékesített, egyenkint elfoszladoztak; szerelmem tündér földje kietlen, kopár láthatárrá változott, halni ohajtottam, hova élni, szeretni jöttem.

Iván biztatott eleinte; anyjának irántami hidegségét rögzött szeszélye, véralkata, később honleányi elveivel indokolja, végre felhagyott egészen biztatásával.

Minél kevesbet foglalkozott Iván velem, annál több szerepet vállalt az élnéken zajló közéletben. Legalább én azt véltem.

Gyakran jöttek Ivánhoz ama férfiak, kiknek arczképeit anyja szobájában láttam: tanakodtak hévvel, zajosan. Iván anyja hátrafésült hajával, apró csillogó fekete szemével, duzzadt piros arczával oraculumként ült köztök; ha szólanival kezdett az egész kör elhallgatott, aztán közhelyesléssel felkiáltott, s szavait ismételve azokból életelveket s hazafias jelszókat idomított.

Egy délután egyedül voltam, midőn Iván korán egy ifjuval szobámba lépett.

— Édes nőm — szólt hozzám — van szerencsém Grf. K. titkárát, házdfiát s barátomat bemutatni.

Iván rövid beszélgetés után magunkra hagyott, s Gyöngyei alkalomszerűnek vélte a közügyek folyamáról beszélni előttem; hosszan tartott látogatása alatt mindig ezekről szólt, lerajzolá ezek irányát, s a szerepet, melyet bennök Iván s Iván anyja játszik. Ekkor kezdém leginkább érezni, hogy elhagyva szülőföldemet, idegenek közé jutottam; ekkor érzém először, hogy Iván iránti szerelmemben, minden érzelmim öszhangját soha föl nem lelhetem; éreztem, hogy e tudattal Iván neijévé soha sem leendtettem — de nem volt, ki e tudatot bennem jókor felköltötte volna. — Vakon rohanó szerelmem éden helyett, az élet zajos tengerére vitt, s vezéricsillag helyett férjem érzelmeiben vihart találtam.....

Gyöngyei ismét meglátogatott, már nem a közügyekről beszélt, mert — mint mondá — sem ő, sem én nem találjuk bennök örömünket. Kérészemre Juliáról szólt — ama nőről, kit már emliték, s ki maga mondá, hogy Iván neki volt szánva — kit bővebben kívántam megismerni, mint mennyire ezt néhány rövid látogatásból tehetém.

Ekkor tudtam meg, hogy Iván Juliát akarta nőül venni, de Julia szülei a házasságba bele nem egyeztek, s így más völegénynek lett menyasszonyává.

Iván be nem várta Julia menyegzőjét, Pestre utazott.

A menyegző azonban megtartaték; esküvőről jött már hazafelé a nász-nép, s az itteni szokás szerint örömlövöldözéssel hirdeté örömét.

Már a nászházhoz érkezték, midőn a völegény egy mellette álló ifjunak kezéből kiragadja a pisztolyt, hogy abból ő löje ki az örömtüzet, mellynek hangja — mint mondá — az ő örömének legyen kifejezése. Erre a pisztolyt feje fölél emelvén elsüti, de a rosszul töltött eső durrama szét pattan s szétvetett részeit annak agyába röpíti.

Halva rogyott össze a völegény, lakadalom helyett halotti tor várt a nász-népre; de míg Julia házánál a halotti tor tartott, addig engem Iván az oltárhoz vezetett.

Mintha gombolyaggá zsugorodnék szívem, hogy minden érzelmet kiszorítson magából, úgy éreztem magam ez elbeszélésre. Azt hívém Iván vonzalma,

szerelmi vallomása mit nekem tön, mind tettetett, hazudott érzelem volt. Gyanakodóvá, bizalmatlanná lettem.

Gyöngyei gyakran ismételve látogatásait, hideg józan világnézetével sok fájdalommat csillapította le s közönyössé tett sok iránt, mi azelőtt végtelenül bántott. Iván anyjáról mondott észrevételei, élezei minden nap mulattatóbbak lettek, s annak irántami hidegsége s kikeresett szigorúsága utóbb egészen nevetségessé vált előttem.

Iván s anyja ezt hamar észrevették.

(Vége köv.)

SZOBRÁSZ BÁTYÁMHOZ *).

MÁJUS, 3. 1853.

FERENCZY TERÉZTŐL.

Édes István bátyám! feléd száll — feléd száll
 Hattyúbus énekem,
 Nagy szellemed öln tán pihenést talál
 Dalt teremtő lelkem.
 Te, a ki Homérnak lefestett kinjait
 Esményedbe zárod,
 Egy új Kasszandrának csarnokod ajtait
 Bizonyyal kitárod.
 Oh hadd boruljak le azon oltár előtt
 Mit te állítottál,
 Mellyen örök lángot — mit az ég kölcsönzött —
 Honomnak szítottál. —
 Csarnokodba szálltam. Im köröttem állnak
 Fehéren, hidegen,
 Elfeledt hősei a régi nagyságnak;
 Mind olyan idegen!
 Im köröttem állnak megujult alakban
 A bűnök szörnyei,
 Ma is bizton lehet tán mindenik lakban
 Rájok tekinteni!
 Nagy a te csarnokod, — gyöngye az én lelkem
 Hogy azt körülszálljam . . .
 Tested olly törődött . . . berozsdálva lettem
 Vésőd . . . ez hogyan van? —

*) Jelen szép művet a költő néhány nappal szomorú halála előtt írta, szép lelkének és halálraívó eszméinek egyik becses emléke e mű, s szépségei által csak növeli a veszteség fölött érzett fájdalomunkat.

A nemzet egyetlen szobrása ott hever
 A kis kunyhó körül,
 Hol gyermek-korában kihajtott a szeder
 A zöld sövénytőrül.
 Ki, mint félig gyermek, romladékin pihent
 A régi Rómának,
 S ifju képzetében új triumphust teremt
 Távolság honának ;
 Kinek vándorbotja a dús Italia
 Babérhajtása volt,
 Most mint koldusbotra, népének hű fia,
 Görnyedten meghajolt.
 Vissza, visszakéri szép ifjuságának
 Még szebb ábrándjait,
 Sorra átszemléli az olasz égaljnak
 Tündéri tájait ;
 A hol még a kebel, hitével gazdagon,
 Egy nagy jövőnek élt.
 S dicsőséges hazát, a melly munkát adjon,
 Áhitattal remélt . . .
 Eh de mit perlek én ! hisz néhány nap mulva
 Beszélni nem fogok,
 Ha majd az anyaföld koporsómra hulva
 Rémlétesen kopog ;
 A néma halálnak láthatatlan ujjá
 Lefogja nyelvemet — —
 S az örök dicsőség túlvilági útja
 Röpiteli lelkemet. —
 De bár minő távol e gyarló világtól
 A tökély hazája,
 Gyakran visszaneztek üdvömnek honából
 Jó István bátyámra. —
 A te művészeted egy végetlen sugár
 E véges föld felett,
 A mellyen tehozzád lelkem gyakran lejár,
 Mint tiszta képzelet ;
 Te is sietve jössz . . . és meggazdagítod
 A szépségek honát,
 Életet nyeregsz ott mindenik sajátod —
 Mindenik ideád.

FEHÉR VESSZŐ.

(TÖRTÉNETI NOVELLA.)

SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(Vége.)

A tanácsúr nem csinált titkot diadalából, s nem több mint egy óra alatt egész városban tudva lón a szerencsétlen Gálffy halálos ítélete. Szegény Kata asszony nyakra főre rohant a fejedelmi palotához, miden ajtón megróbálta, hogy bejuthasson, de mindenünnen visszautasították. Utoljára leült a palota kapuja előtti kőpadra s föltette magában, hogy addig onnan meg nem mozdul, míg vagy be nem bocsájtják, vagy a fejedelem ki nem jön, hogy beszélhessen vele. Ott ült sötét gyászban gyönyörűen felserdült leánya, Rozálival; zokogásuk eltölté a palota előtti tért, — kérdezősködő, résztvevő embercsoport gyűlt össze körülök.

Mint egy félóra telhetett el így, midőn a palotához teljes diszköntösbe közeledék a korlátnok Kovacsóczy, s be akart haladni a kapun. Egy öl magas, őszbevegyült, de gyönyörű férfias kinézésű ember volt ez, bátor de jóságos kifejezésű arczczal és tekintélyt szerző szemekkel.

Alig hogy Gálffynő meglátta a közeledőt, leányostul együtt menten odaborult lábaihoz s zokogás közt kérte, hogy az ég áldott nevére eszközöljön kegyelmet férje számára a fejdelemnél.

— Jó asszony — mondá a megilletődött korlátnok — légy meggyőződve, hogy mi csak tőlem telik, mindent elkövetek szegény öreg barátom megmentésére. Most pedig, ha lehet, nyugtasd meg magad s eredj haza, sirásod csak ingerli a különben is indúlatos fejedelmet.

— Nem nem uram — mondá a szegény asszony, — megvárlak itt a kapunál, de elhallgatok, bizonynyal mondom nem sírok többet.

A korlátnok fölhaladt a palota lépcsőin, de csak nagy nehezen sikerült bebocsájtatást eszközölnie. Mihelyest Zsigmondot meglátta, lábaihoz borult a derék ősz férfi; felhozta az öreg Gálffy érdemeit, szerencsétlen mindenből kifosztott családját, s midőn látta hogy a fejedelem érzelmei ingadozni kezdenek, az ékesen szállás minden fegyvereivel arra működött, hogy megtörje a fejedelem akaratját. Beszédjének olly nagy hatása vala, hogy a fejedelem szeméibe könnyek gyűltek s megindult hangon mondá:

— Menj írószobámba s készítsd el a rendeletet, mentsük meg ha lehet, mert ellenségei nagyon sietnek.

Ekkor hirtelen aláírta az odanyújtott pergament, s a mint Kovacsóczy a másik szobába távozott, vidám kebellet lépett a nyitott ablak elé, s jól esett lelkének, hogy az alatt váró Gálffynénak kis fehér vesszővel kegyelmet inthetett.

Mig Kovacsóczy a rendeletet írta, egyszerre a kapunál megjelen Bodony, s látva szegény Kata asszony arczán az örvendetes változást, gyűlölt arczczal, kigyósziszegéssel mondá neki:

— Mit mosolyogsz büszke asszony? . . . Látod azt a fehér vesszőt a fejedelem kezében? pár perc múlva ketté törve fog az lábaidnál heverni.

— Verjen meg az isten — kiáltá utána a nő — talán csak nem fogja megengedni az ég, hogy a pokol győzedelmeskedjék.

Remény és kétely közt telt el egypár perc midőn megjelent a korlátnok a kegyelmezési levéllel kezében, s vidám arccal, de sürgetve mondá:

— Siessünk hugom asszony a vesztő levél már elindult, ötven aranyat adok annak, ki a másik futárt megelőzi.

Épen a palota előtt haladtak el, midőn egyszerre Kata asszony lába elé hullottak az ablakról lehajtott fehér vessző darabjai.

Kata asszony sikoltva ragadta fel azokat s a mitsem értő kancellár felé fordulva mondá: — Az istenért siessünk lóhalálban, e gyalázatos Bodonynak sikerült a fejedelmet újra lemondadni kegyelmezési szándokáról.

Még haladtak egynehány lépést, midőn Kata asszony újra visszafordult, s a vessző darabokat magasra emelve kétségbeesett hangon kiálta a fejedelmi lak felé.

— Megállj Bodony! . . . ez eltört vessző csapásai megnehezülnek még rajtad!

E szavakat a kapuból Bodony gúnyos hahotája követte, a gyalázatosnak csakugyan sikerült kérései s Boldizsárrali fenyegetései által másodszor is kiadatni a vesztő ítéletet.

* * *

A hold kísérteti fényben uszott Magyarország egyik legköltőibb tája fölött; a szilonyos hó, mint átlátszó asphalt lepel borítá a vidéket; minden hallgatag; a farkasok üvöltése lehangzik a havasokról.

Jobbra halk menetű, balra hegyes csucokba rugó merész esésű hegysor vonul el. A két láncolat közt pár ezer lépésnyi téren jégtáblákkal borított áradó folyó kanyarog s kigyózik szép lassan mindaddig, míg egy helyt a merész hegysor szögrefordul; az eddig halkmenetű iszonyu csúcsban mered fel, s szembe, mintha a vízmenetét akarná gátolni, csupasz s a hó közül is kivöröslő szirtek fogják el az utat.

A szem és ész egyszerre áll meg, s megütődve tekint a magasba, honnan a jobb oldali meredek orom tetejéről gyönyörű három emeletű palota s erős védelemre kész sánczatok fenyegetődznek reá, mintha mondanák: „tovább nem mész, itt a határ!” A szélkakasok csikorognak a vörös toronytetőkön, s a kapuőrök órákiáltása elhangzik az éjben. Ez a huszti vár; — romjaiban ma is tiszteletre gerjeszti a nézőt.

Történetünk percében alig lehet már két ablakban világot látni, de egy koczogó lovag azért egész bizalommal halad felebb felebb, úgy látszik bizik, hogy számára éjközepén is felnyílnak az erős vár kapui.

Az első kapunál hangos sipba fú s felkiált, hogy „a fejedelem nevében!” a hid elébe hull, s utána újra felvonul, a „fejedelem nevében!” mind fölebb fölebb hangzik a második, harmadik kapu alján.

— Ki vagy, mit hoztál? — kiált a beludvar kövezetén koczogóra Kornizs Gáspár az első emelet erkelyéről, miközben háló köpenyét gondosan kapcsolja össze mellén.

— A fejedelem embere, a vicekapitány uramnak hoztam egy levelet.

— Add ide!

— De csak a vice kapitány urnak szabad oda adni instálom alázsan — szölt kalap levéve a hírnök.

— No hát eredj hozzá — morgá Kornizs bemenet közben — tudom azt a szegény embert akarjátok elveszteni, jó hogy rám nem bízták.

A vicekapitány, Szabó Balázs, piros kopasz ember. Lenéz az udvarra; lámpát hozat s átveszi a levelet. . . . A mint átolvassa, csak kiáltja a porkolábot és a cigány hóhért. . . . a nehéz zárok felpattannak, s lemennek mindhárman a várfenekébe.

Gállfy nyugodtan alszik nyomorult párnaszákján: azt álmodja, hogy ott ül Marosujvártt a hárs alatt, s czivakodó kis fiait dorgálja. . . . egyik mit nem csinál, arcul üti a másikat. . . . Ezt már nem lehet tűrni. . . . az a Ferus nagyon csintalan, meg kell fenyíteni, hozzátok ki azt a vesszőt; . . . de Kata asszony nem engedi, s által fogja karjait mind a két kezével. . . .

E perczben csakugyan átfogva és talpra állitva érzi magát; szemeit dörzsöli s legelőbb is a hóhér arca vigyorog felé; aztán Szabó Balázs rival reá, hogy imádkozzék, mert eljött az utolsó órája; imádságra öt egész perczet enged a jó ur. Rimánkodik, de hiában! . . . látja, hogy nincs menedék, s elkezd lassan imádkozni. . . .

Ez alatt a vár alatti uton két hírnök éri utol egymást.

— Hová mégysz? — kérdi a később jött pajtását.

— Én a kegyelmet viszem Gállfy uram számára. És te?

— Én azt hozom, hogy mégis meg kell ölni.

— Ejnye ejnye! — tudod mit hékás? . . . mit fizetnek neked?

— Hát tiz aranyat.

— Tudod-e öcsém, hogy én ötvenet kapok, ha megmentem. Alkudjunk meg; szökjél el s adok neked huszonötöt az enyimből.

— Tudod mit? Jobbat gondoltam én. Engem bocsáss elől, de csak vagy két minutával. Ekkor én azt hozom, hogy öljék meg, — te, hogy meg ne öljék. . . . nekem lesz harminczöt, neked huszonöt aranyod. . . . Ugy-e derék?

— A bizony jó lesz, — mondá a kegyelmi ítéletes. Azt gondolta, hogy ez az az első követ, a kit utol kellett érnie.

Fölhaladtak. Mikor az első a második kapunál zörgetett, ez az elsőnél kiáltá, hogy a fejedelem nevében s úgy tovább,

Mikor az utolsó felért; az első már átadta Szabó Balásznak a kivégzési rendeletet.

— Kegyelem! kegyelem! — kiáltá az utóbb érkezett.

— Mindketten későn jöttök barátim — mondá a kopasz ur gyertyáját eloltva — azt az urat ezelőtt öt perczet lefejeztetem. . . .

IV.

Az öreg Gállfy halála sokakra leverőleg hatott az országban.

Jószágai elkoboztattak. Legtöbbet kapott a fekvőkből Bodony; Gállfynénak is adtak egypár nemes telket Marosujváron. A drágaságokat Fehérvárra hozták, s miután Zsigmond és Bold a szebb darabokat kiválogatták, nem volt tanács és zászlósúr, kit meg ne kínáltak volna a választással. Egy napon Báthory Istvánt is a raktárba vezették.

— Válaszsz bátya a mi tetszik — mondá a fejdelem — különösen nyeregszer-
számokból még sok szép példánya hever ott a megboldogult öregnek.

— Isten őrizz! — mondá a kegyes István — hogy illy ártatlan
véren szerzett portékához nyuljak.

Bold, ki épen a nyeregtakarók és török szőnyegek között válogatott, hangos
hahotára fakadt.

Illyen volt az udvar szelleme; az egymásra halmozott vétek mintegy fölhevítte az
országra a sors csapásait, mellyek a bekövetkezett években olly iszonyu súlylyal ne-
hezkedtek reá.

Nyolcz irtóztatós év telt el. Az a büsze udvarnoksereg, melly Gállfy élete és
halála körül üzte fondor cseleit, nagyrészt hóhér kéz alatt veszett el. A derék Kova-
csóczy, a büszke Bold s a gazdag Kendiek az ország színével együtt Zsigmond ujjai
intésére estek el, kit épen e tanácsurak egyrésze tanított meg az emberi élet kicsiny-
lésére, melly aztán saját torkukra forrt.

A Zsigmond által légtöbbször megsiratottak között Gállfy foglalta el az első
helyet s Bodony nem bírta többé az állhatatlan fejdelem kegyét.

Bekövetkezett az idő, midőn a jeleseiből kipusztított ország unalmassá lón a fej-
delem előtt; unalmassá annyira, hogy világi biborát egyházzal is örömmel fölesercélte
volna. Oda hagyta a hazát, egy derék, de utána következni nem elég erős rokonnak,
Báthory Andrásnak adva át, ki alig egy évi uralma után fejével együtt veszté el
koronáját.

Ekkor aztán sáskahad lepi el az országot. A győzelmes oláh vajda Mihály vad
gőggel mén be Gyulafehérvárra, s azok, kik azelőtt gunyolták, a hatalmas tanácsurak
kezet csókolnak neki.

Itt bukkan föl viszont Bodony neve is.

A kegyetlen Mihály sarcasticus mosolylyal kérdi tőle diadalmenete közben, hogy
a hirneves várnak mellyik palotájába szálljon?

— Mindenesetre az András fejdelemébe — szólt jámborul és hízegő hangon
a tanácsúr.

— Hát mégis András a te fejedelm? — rivalt reá a dölyfös vajda — s te szem-
telen ezt nekem mondod szemembe. Megnyúztatlak s aztán nyársba vonatlak felség-
sértő, áruló!

A megrettent gaz hízegő térdre borult előtte s saruit csókolta, de a vajda kard-
ját rántotta ki s ha bojérai föl nem tartják, talán összeapritotta volna.

A sz. György kapunál nagy néptolongás volt, s mint a menet elhaladt, a meg-
gyalázott Bodony egy földig gyászba borult nőt látott előlépni, ki kezeiben dara-
bokra tört fehér vesszőt tartott.

— Velem van a sors meg az isten Bodony uram — sugá fülébe — gondolod-e,
hogy ez a fehér vessző utolsó csapása?

A tanácsúr lesütött fővel s konokul hallgatva ment tovább.

* * *

Habozva nyulok tollamhoz, hogy a következő pár év történetét bár általános
vonalakban is, rajzoljam.

Az emberek gonoszsága fölött még Isten csapásai is reá nehezültek a szegény
országra. A történészek csodákról és égi tüneményekről beszélnek. A többek közt

szegény Báthory Andrásnak halála előtt egy irtózatosszerűen jelent meg, ki szerencsétlen jövőjét megjósolá. A legszebb nyári éjben néha az ég rögtön kipirult, mintha az egész égő föld lángja reá fölcsapott volna, máskor pedig a nép rémületére megnyitott az ég s több perczig nagy szemvakító fényt leheté látni; ábrándozóbbak még a mennyei kar énekét is hallották. A farkasok, vadállatok elöntötték az országot, lejöttek a hegyekből s több helyt az anya karjaiból ragadták ki a csecsemőt. Egyes férfiak, kik az élet viritő delén állottak, pár hó alatt galamböszekké váltak.

Még az emberek gondolkozásmódja is ugyszólva megváltozott. A régi tisztes viseletet újak váltották föl. A térdig érő dolmányok, tiszteletgerjesztő palástok eltűntek s helyette spanyolosan rövid dolmánykák és tunicák jöttek divatba, mellyeket az ember akár merre rángathatott, sehol sem volt fődözve általok. Nők, férfiak idegen és illetlen öltözeteket, szokásokat vettek föl; minden az ország veszedelmét jósolá.

A közéletre nem kell egyebet mondanom, mint hogy ez a Mihály vajda és Bástia kora volt. Az első egyszer egy megölt papáért minden magyar lelkész kiirtását parancsolá, — más alkalommal kiállított egynehány oláh és magyar ifjut, hogy küzdjenek, mert ő azt a nemzetet, a mellyiknek férfiai gyöngébbek, kiirtatja. Szerencsére a magyarok győztek s az oláhokat bezalasztották Ompolytól Fehérvárra. A fegyelmetlen csapatok öszecsapták kezeiket a földult ország fölött s szörnyüködve kellett bevallaniok, hogy „már nincs többé mit rabolni!“ Aztán dicsérje valaki a korábbi időket.

A haza illy kétségbeesett állásában végre összegyűltek az ország rendei Kolozsvárt, és Székely Mózes, Csáky István tanácsára elhatározták Báthory Zsigmondot Oppelnből visszahívni.

Ez indítvány ellen a fejdelem egykori leghizelgőbb tanácsosai voltak ellene t. i. Sennyei Pongrácz, Kornizs Gáspár, Géczy, Huszár Péter és Bodony.

A mint az országgyűlés e napján az indítványtétel után az ország rendei szétoszlottak, utánok a farkasutczai templom czinterméből egy gyászos nő sietett, kinek arczát kettős fátyol fődte.

E sötét alak sietve furakodott át a tömegben s egyenesen Monostor-utczának tartott, ott mindjárt az első paloták egyikének kapuján zörgetve.

E palota a Csáky Istváné volt, ékes magas tetőre építve s kipingálva kék veres kockára az akkori divat szerint isten igazában.

A nő megmondá nevét, föltopta fátyolát és rögtön bebocsáttatást nyert. Csáky Istvánról föl van jegyezve, hogy fiatal nők mindig bebocsáttatást nyertek udvarában.

Hogy Kata ásszony (mert ő volt) mit mit nem végzett Csákynál, nem tudhatni, annyi igaz, hogy másnap reggel mindazok, kik Zsigmond visszahívásának ellene voltak Csáky indítványára befogattak, a többek közt Kornizs, Sennyei Görgénybe; Géczy, Huszár Péter és Bodony Dévára vitettek nehéz vasbani fogságra.

Midőn a foglyokat onnan a hely színéről elvezették, Bodonynak újra elébe lépett a gyászos nő fehér vesszejével, s éles hangon mondá a siránkozó embernek:

— Lássá bátyám uram, ez is a fehér vessző csapása!

* * *

Déva környékét sokan, sőt magam is lefestettem már: de történetünk fonala nem is akad olyan soká fel rajta, hogy olvasóinkat tájékozni kívánnók nála. Különböben is szépségeivel csak felvett képeinket homályosítaná el.

Ide hoztattak a szerencsétlen tanácsurak, s a legsetétebb várfenekbe lökettek be, mint ez időben szokás vala, midőn rabság, setétség, éhezés és mielőbbi elpusztulás azonos fogalmak valának.

A szerencsétlen s néhány hét alatt megöszült Bodony egészsége e nedves börtönben csakhamar megtört s hozzá járulván a lélek azon hánykodása, melyet önvádok szoktak szülni, a szenvedések életének végére jártak; egy reggel halva találták nyomorult szalmafekhelyén.

Iskolákon járó fia tudósított, hogy atyját, ha tetszik — szabad eltemetnie.

V.

A marosujvári temetőnek e közben egygyel több lakója és egygyel több látogatója lón.

Midőn a nap az égszél két ellenkező felének véghatárán állott, — soha sem kelt fel, soha sem nyugodt le a nélkül, hogy egy négyszögű egyszerűen ékitett sirkövön gyermeki hála és kegyelet könyharmatát ne látta volna.

Egy kis gyászos barna leányka volt e könyhullató, ki az évek számával s a sirhalom barnultával mind nagyobbá, szebbé fejlett. Midőn oda ment legelőszőr alig bírta elolvasni a sirkő betűit, s midőn most utolszor látjuk, már a sirkő széle felpárkányzatára támaszkodik.

Gyönyörű hajfonadékát barna párta tartja össze, s azok a ragyogó szemek úgy kitűnnek a fekete fátylak alól, mint barna kénfelhők megül a villámlás. Az ember alig bírja elhinni, hogy illy szende, kedves gyermeknek annyi siratnivalója lehessen, s valóban az eset egyetlen a maga nemében, melyet magunk is csak nevével fejtetünk meg. A megboldogult jó Gálffy leánya Rozáli ő. Ki tudja, mit tesz szeretettni és elhagyatni; boldog családi kör tagjának és árvának lenni; palotából kunyhóba költözni; szomorú, kétségbeesett s nem egyszer anyagi nyomortól levert arcokat látni az egykori megelégedés, boldogság kinyomatai helyett, — atyául birni azt, kit meggyilkoltak, anyául, ki kérlelhetlenül boszul, — szóval részese lenni egy véres melodrájának gyöngéd kebellet: az megfejtheti, miért hullottak az atya sirjára minden napon a szerencsétlen leány könnyüi.

Azon balvégzetes éj óta, mellyen az öreg Gálffy elfogatott, — családja t. i. Kata asszony, Rozáli s a két kis fiu, egy számukra meghagyott paraszt házban laktak, ugyszólva a város végén. A vesztesség már magában is sok, de ha a sors vaslánczai az embert még épen azon helyhez lánczolják, hol egykor boldog volt, ha a kunyhó ablaka, mellyben lakni kénytelen, azon palotára nyilik, mellyben lakott — ilyen helyen minden pillanat tördőfés, melly mélyebbre mélyebbre hat.

A család, ezeket leszámítva, nyugodtan élt, csak Kata asszony tünt el néha a fehér vesszővel, s mindannyiszor diadalt ünnepelt, midőn boszujának egy egy lépését elérve tért haza.

Távolléte alatt Rozáli vitte a ház gondjait, de ez soha sem foglalta el annyira hogy atyja sirjának meglátogatására időt ne tudott volna szakítani. Így történt egy napon, hogy épen atyja sirjánál vala, midőn a temető kerítésén át egy körülbelől 22 éves gyászos fiatal ember közeledett felé. Rozáli először megrettent s távozásra készült, de az ifju arcán olly végetlen mély bánat tükrözött, s szemeit olly kéréleg függeszté reá, hogy akaratlanul is maradnia kelle.

Olly különös hatása volt ez ifju megjelenése! A halvány arc, gesztenye fűtökhöz jól állott az egészen fekete magyar öltözet, s tüzes kék szemekre mint egy há-lózat borult a fájdalom; lehetlen volt részvét nélkül közeledni hozzá. Illyesmit érzett Rozáli is, midőn az ifju odáig érve megszólítja.

— Kegyednek is gyásza van? Illy ifjan viritva lehet-e érezni olly hosszás, mély fájdalmakat?

Rozáli nem tudta miért miért nem, olly közlékeny bizalmat kezdett érezni ez ifju iránt. Talán mert látta, hogy ez is szenved, s szenvedőkkel öröme-
tebb megosztjuk fájdalmainkat — mert a szerencsétlen fogékonyabb mások csapásai iránt is.

— Oh igen — mondá könnyű szemekkel Rozáli — én szegény szerencsétlen atyámat és boldogtalanná lett családomat siratom.

— Millyen különös! én is atyámat gyászolom, s mióta halt meg édes atyja?

— Már kilencz éve, én akkor még csak kis gyermek valék.

— Hogyan, s hát kilencz év sem hegeszthette be a sebeket, lehetnek-e olly fájdalmak, mellyek annyi év után is olly elevenségben maradjanak meg?

— Oh! — mondá a leány — kegyed nem tudhatja, én a Gálffy leánya vagyok, mi igen igen boldogok voltunk egykor, azért vagyunk most olly szerencsétlenek. Látja azt a szép várat, abban laktunk mi, míg atyám élt, de egy gonosz ember megfosztott mindentől; megölette atyámat, őrzöngövé tette édes anyámat, s most ott lakunk abban a nyomorult kalyibában, a városvégén, a mellynek a kertje ide kirug.

A ifju arcát láng borította el; aztán megfogta a gyászos leányka kezét s csak-nem reszketve kérdé tőle:

— S kegyed is olly nagyon gyűlöli azt a szerencsétlen embert, hogy még halála sem fogná kiengesztelni? . . . S hátha fia, mindazt helyre akarná hozni, a mi roszat atyja tőn és mit jóvá tenni lehet, — gyűlölné-e őt is?

— Az én lelkemben nem lakik gyűlölet, csak szánni tudnám azt, mert igen szerencsétlen lehet, kinek olly rosz atyja volt.

— Legyen áldott e szóért — mondá az ifju megindult hangon — s ne ütközzék meg e részvéten, — én barátja vagyok a szerencsétlen Bodonynak, kit mindenkinek gyűlölnie kell, s hogy magamat megismertessem, egyszersmind a várbeli tisztartó fia, kinek kegyed irányában egy bizományt kell teljesítenem.

— S mi lenne az? — kérdé meplepetye Rozáli.

— Egy részét már teljesítettem, a másik részt csak a vár udvarán adhatom tudtára. . . Azért, ha egy szerencsétlen gyászos fiu első és utolsó kérése szent előtte, kövessen a várba engemet.

Rozáli kétkedőleg rázta a fejét.

— Az istenért — mondá — mit mondana anyám, ha haza jön. Minden perczben várom, azért megérkeztéig legyen nyugodt kegyelmed.

— E bizománynyal — mondá komolyan az ifju — nem várhatjuk be őt. Reggel, az egész város szeme láttára eljöhet a várudvarra félelem nélkül; én jót állok anyja helyesléséről.

A leányka nem kétkedett többé. Érezte, hogy illy arc nem csalhat; ez ifjuval bár hova el mert volna indulni . . . mintha jobb időkben látta volna, pár percz alatt régi ismerősnek tetszett neki.

Megindultak, elől a gyászos leány s utánna a gyászos ifju. A város népe szemet meresztett a gyönyörű pár után.

Midőn a vár udvarára értek, a fiatal ember előkiáltá a várnagyot, ki diszköntősen s az összes cselédségtől kísérve megjelent, s egy tálczát nyújtott át Rozálinak, mellyen a vár kulcsai feküdtek.

Rozáli nem tudta mit jelentsen ez, de ugyanazon pillanatban megszólalt a gyászos ifju is, s egy pergament tekereset nyújtott át neki.

— Kisasszony — mondá — van szerencsém kegyedet Bodony Ferencz nevében e vár és hozzátartozói törvényes birtokába helyezni és megerősíteni. Fogadja a kulcsokat és okmányokat!

Rozáli meg volt lepetve s épen fölvilágosítást kérendő fordult az ifjuhoz, midőn meglepetésére azt egy sötét pej ménen már a kapunál látta elrobogni.

Minden álomnak tetszett előtte s gépilig tett néhány lépést, de a cselédség éljenzése s a kezében tartott okmányok meggyőzték a valóról.

A várnagygyal tudatá, hogy anyja még ma megérkezik s átveendi a várat, ő addig testvéréhez siet,

Lassan, szomoruan sietett le a várból. A jelenet hatotta-, az öröm zavarta-e meg, vagy azon gondolkozott, hogy az az ifju, ki olly kétségbeesett arczczal távozott el, visszatér-e még valaha?

* * *

Gálfyné még az nap hazatért, de arcza nem ragyogott többé diadaltól. Tompán tudatá, hogy Bodony börtönében meghalt. Az ellen megsemmisülése legtöbbször feledteti vétekeit. A boszu tárgy hiányában megsemmisül sőt nem egyszer önváddá válik a boszuló saját személye iránt.

Hogy mennyire meglepő volt Kata asszonyra Rozáli ujsága, mindenki elképzelheti.

— Különben — mondá végre — gyanítottam. Azt mondják, hogy a millyen gaz volt az apa, olyan derék a fiu. Én magam is ismerem őt s ő igen is ismeri Rozálit.

— Hogyan mondá Rozáli — én gyermekkorra óta, attól kezdve, a mint a háztól eltiltád — soha sem láttam őt.

* * *

Már több nap óta át volt véve a vár, midőn egy napon gyászmenet látszott fölvonulni a Maros partjától. Gálfyné és leánya meglepetve léptek ki a bástyára. Tudakozódás után reá jöttek, hogy az öreg Bodonyt lopatta haza fia, hogy itthon temettesse el.

A menet lassan haladt; a koporsót vivő szekér után egy gesztenyeszin haju ifju lépdelt; szemeiben egypár nagy köny, fejét búsan horgasztá mellére.

A mint Rozáli ez ifjut meglátta, egyszerre elsikoltá magát s élettelenül hullott anyja karjaiba.

A szóke ifju maga a fiatal Bodony volt.

Ágyba kellett vinni, de az anya néhány lázas szóból mindent megértett.

— Rozáli leányom — mondá, a mint a leány kissé magához tért — öltözzél, menni fogunk.

— Hova? — kérdé alig térve magához a leány.

— A temetőbe! — lón a felelet.

Mire a temetőbe értek már csak a szóke ifju állt az ujanhantolt sir fölött. Kétségbeesett tekintettel nézett atyja sirjára.

Egyszerre gyöngé nőkéz érinti ujjait s föltekintve Gálffynét látja maga előtt.

— Kegyelmed — mondá az — nemeskeblű férfiú, fogadja hálámat és teljes feledését a multnak. Atyja és én mindketten vétkesek valánk, sokat tettünk olyat, mi isten bírószeke előtt nem állhat meg soha. De e leány itt és kegyed tiszták és — szeretik egymást. . . . Itt egykori ellenségem sirja fölött adjatok kezet egymásnak, — csókoljátok meg egymást . . . én megáldalak!

Ekkor kivette kebléből a fehér vessző darabjait s az ujan hantolt sirra hányta.

De az ifju Bodony fölvelt egy forgácsot belőle s midőn Rozáli keblére omlott e szavakat mondá:

— E forgács oltalmazzon meg minket, hogy soha vétket el ne kövessünk!

Egy pár zivataros év után Bocskay és Rákóczy alatt boldogabb lön Erdély.

Az ifju Bodony boldogul élt Rozálival.

Vétektől megörzé őket saját keblök. De a fehér vesszőt megtartották családi ereklyéül.

Károly és Ferus Gyulafehérvárt végzék iskoláikat s jó honfiak váltak belőlük.

BUDAPESTI HIREK.

△ A Pesti Napló csütörtöki számában mult vasárnapi közleményünkre vonatkozó vezércikket van szerencsénk olvasni. A jó akaratú czikk drámai és operai osztályaink bevételi és kiadási valószínű összehasonlításával azt iparkodik bebizonyítani, miszerint nálunk az opera nem fizeti ki magát annyira, mint a dráma. A tisztelt szerkesztő nemes buzgalma iránti hódolatból nem akarunk azon vitatkozni, vallyon lehető-e illy, úgy szólván egymásba nőtt két osztálynak, mint színházunknál a dráma és opera, érdekeit, jövedelmeit és szükségleteit a legpontosabban rovatok alá venni? Ez csak akkor volna lehetséges, ha két külön intézetünk volna, hol dráma és opera egymástól függetlenül működhetnék, így azonban midőn ez egyetlen országos intézetünkben a művészet mindkét ágának képviselve, még pedig méltón képviselve kell lenni, nem hiszszük, hogy akár az egyik, akár a másik ág elhanyagolása az inkább pártoltra káros visszahatással ne volna. Jól tudjuk mi azt, hogy fényes, jól szerkezett opera sehol sem bírja tökéletesen kifizetni a reá tett költségeket, hanem mindenütt csak fényes országos segélyzés mellett áll fenn, mert az énekes művész számára nem állanak fenn a nemzetiség szük korlátai, ő az egész világban concurrentiát talál, s e körülményhez járul mi nálunk még az is, hogy nekünk hazai művészeknél a hazafiai hajlamot, idegen művészeknél a szöveg betanulásának fáradsalmait is meg kell fizetnünk. Úgy hiszszük tehát, miszerint helyesen értelmeztük a P. Naplóban közölt vezércikk végczélját, midőn az általa felhozott számítások eredményében az operát költségesebbnek, mint jövedelmezőnek találta, hogy ez által azt kívánta felderíteni, miszerint egy olly országos intézetnek, mellytől a hazai közönség a nemzeti művészet minden ágainak, szakmáinak méltó képviseltetését, emelését és felvirágzását várja és követeli, hogy e várakozásnak megfelelhessen, képessé kell tétetni a megfelelő anyagi szükségletekre;

egyszóval, hogy az érintett czikk nagyon tisztelt írója nem az opera költségeit kívánja kevesítve, hanem jövedelmeinket szaporítva látni, a mit czikkének végsoraiban örömmel van szerencsénk észrevehetni, bár fájjaljuk, hogy azok csak az avatottakra nézve birnak teljes értelemmel. Mi is a legjobbat merjük a jövőtől s azon kezektől, mellyben az nyugszik, reményleni. Még egyet vélünk megemlítendőnek: a tisztelt czikk írója felhossa, miszerint ama sokszor emlegetett 25,000 pengőforintból, mellyet az igazgatóság mult évben kölcsön vett s mellyet annyiszor szemére hányt a napi sajtó, az akkor széthullva, szétrongyolva, vagy épen sehol sem talált diszitmények, ruhák, szükségletekre fordított 20,000 pengő forint. E szám május óta 8,000 pengő forinttal szaporodott s ez a színháznak létező fundus instructusa, mellynek megszerzése mulhatlannak találtatott; — (a nemzet nem fogja kívánni, hogy hősei olly csizmákban járjanak, mellyeknek nincsen talpa). És mind ezen kiadások megelőző felterjesztések nyomán legfensőbb helybenhagyás mellett történtek, mikhez járult ezen felül régibb adósság fejében az Almássy tömegnek visszafizetett 3,000 pft, melly szinte a felvett összegből lón fedezve, melly tehát épen nem bizonytalan és nem időközi czélokra használtatott fel. A nemzeti színház igazgatósága a milly késznek érzi magát bármelley perczen számot adni sáfárkodásairól a legfelsőbb helyeken, úgy ettől, ha inditva van rá, a nyilvánosság előtt sem tartóztatja magát vissza, s a hol jó akaratot, tiszta buzgalmat lát a napi sajtó részéről, örömet szolgál felvilágosításokkal.

> Egy örömhirt sietünk közölni t. olvasóinkkal, melly ugyan eddig csupán hir, de így is szép. Magyar mágnásaink egyikének felszólalására leggazdagabb birtokosaink közül huszan egyesülni szándokoznak, hogy egy évi jövedelmük századrészét tizeven át tőkésítsék, melly összeg kamatai aztán ifjú tehetségek kiképeztetése-, színészet emelése- és benyújtandó jobb művek kiadására lennének fordítandók. Mi nem ismerünk a hazában olly alapítványt, mellynek hiánya és szükségessége inkább éreztetnék, mint épen e felhozotté; főleg miután olly korban élünk, hogy míg egy részről regényirodalmunk a közönségtől íróink buzgalmához méltó pártolással karoltatik fel: addig másrésztől komoly lyránk elhagyottsággal kénytelen panaszkodni, hogy egy k o s z o r u s G a r a i összes műveinek előfizetés utjáni kiadatása teljes lehetlenséggé válandott, ha csak egyesek közül nem találkozik nagylelkű, ki ez ügy akadályait segídekezével elhárítja.

> Irodalmiak. E napokban jelent meg az új m. m u z e u m julius és augustusi füzete, mit rövid időn a september havi is követni fog; a f a l u s i e s t é k II. füzete, mit a közönség és a criticusok olly nehezen várnak, e napokban hagyja el a sajtót; Magyarországra szóló f ü r d ő i z s e b k ö n y v Lengyel Dánieltől, minden könyvárusainknál kapható; ünnepelt költőnk Vahot Sándar lelkes neje, Vahot Mária „c s a l á d i b o r u é s d e r ü” czimű regényt fejezett be; Mentovich Ferencz összegyűjtött dalait kiadni szándékozik, czime leend: s z á r a z l o m b o k, mellyek közt azonban igen sok eleven is leend; Császárr Ferencz az általa olaszból Dante után fordított U j é l e t - e t kiadni szándékozva, a közönséget pártolásra szólítja fel, minek a legfényesebb sikert ohajtjuk annál inkább, mert irodalmunk még fordításban a nagy olasz költőtől semmit nem bir, és mert Cs. ú r annak többi műveit is szándékozik lefordítani; nem sokára szinte meg fognak jelenni K e r t b e n i - től németben a m. korona története és Vahot és Kubinyi M. o r. k é p e k b e n első kötetének fordítása.

> Hogy Pest mennyire szépül, azt mi pestiek észre sem igen vesszszük, az tudja

ezt legjobban mondani, ki évben egyszer látja csak a fővárost. Hány palotaszzerű ház épült csak ez idén, s ha városi község évenként annyi utcát beköveztet, mint ez idén, ugy Pest nemsokára egyik legnagyobb nevezetességétől leend megfosztva — attól az iszonytató nagy portól. Jövő évi építkezésekre már előre készítik a tervet, a többek közt csak maga a város három helyen fogja azt megkezdeni, egyik a városi plebánia templom kiújítása és körülétere boltok építése, a másik a redoutépület helyreállítása, a harmadik egy szegényház építése a ferenczvárosban.

> Az állandó képtárlat october hóra tegnap nyitattott meg, a többek közt Marko Károlytól és fiától is van két gyönyörű tájfestmény.

> A központi müegylet kisorsolás végett a többek közt Marko Károly egy festményét vevé meg 450 pftért.

> Budapesten és vidékén a mult két héten 12-ernél többször támadt tűz, volt nap mellyben 3-szor is kigyuladt, — de hogy mindezek daczára is nem történt valami hallatlan szerencsétlenség, annak oka az éber őrködésben, és abban áll, hogy a város jól el van látva oltószerekkel — van 19 fecskendője, 4 szivattyuja és 52 lajtja.

> Egy régiségbuvárunk a budai rózsahalmon ásátásokat tetet Verboezi sirja megtalálására, ki mint a történetből tudatik, ott van eltemetve.

> A központi müegylet eddig 1675 tagot számlál, kik már befizettek, melly szám azonban, minden hazafi öröme, naponként szaporodik.

> Az or. terménykiállításra, melly e hó 20-án fog megnyitattni, hazánk minden részeiből nagy számmal érkeznek beküldések.

> Ez évi augustus hóban a birodalom minden postahivatalainál három millio 690 ezer levél adatott fel, mellyek kétharmadát szerelmes levelek tevék, pedig orvosok állításaként, ez évi időjárás nem volt kedvező a szerelemre.

> Jolsva felől hoszu őszt jövendölnek, hanem hogy a tél millyen lesz — azt csak akkor látjuk meg, ha itt lesz.

> Egyik laptársunk nagyon megütközik azon, hogy a szegedi és pápai kávéházak alig járatnak magyar lapot — pedig ennek tulajdonkép nem a t. kávéosok, hanem maga a t. cz. lakosság az oka.

> Az angol királynő szálloda gázzal fog jövőben világittatni.

> A Ludoviceum épülete, melly utóbbi időben katonai kórodává változtatván át, Europa legnagyobbszerü kórodáinak egyike, és jelenleg 2,200 beteget számlál falai közt.

> Bor országszerte annyi termett, hogy hol tavaly 5—6 akó volt, ott ezidén 30—40-et is szürtek, ára még sem szállt le tetemesen, mert külföldön a szőlőcholera miatti borhiányt reánk méretett megkoplanni, azaz hogy szomjálni.

⊙ Egy dolgozótársunk Irinyi Józsefnek sajtó alatt levő „Béla“ czimü regényét kéziratban olvasván, igen kedvezően nyilatkozott a könnyü, élénk, szikrázó elődásról, melly e regényt mind a fővárosi, mind a vidéki élet hű színezése mellett érdekes olvasmánynya teszi. Gyöngéd, finom, drasticus jellemei találók.

BÉCSI SÉTÁK.

III.

October 12.

Hivatalos műsétáimat e héten leginkább a tanodákba tettem; mert az oskolaév kezdetekor ezek rendesen igen érdekes látványt nyajtanak. Az ifjakon szintugy lát-szik az ifjudott erő, melylyel onnanhazul visszatértek; élénk arczvonásaikon a buzga-lom, a tett-vágy jellege tükrözik. Azok, kik a mult évben megbuktak, eddig már mind magukkal, mind szülőikkel ki vannak békülve, és a javulási szándék, melylyel a szün-napoktól megváltak, eleven szinekkal él még keblükben, s kettőzött erővel fognak hozzá a tanuláshoz; azok, kik „elsőt“ kaptak, fölteszik magukban: hogy addig nem nyugosznak, míg eminentiára nem vergődnek; azok végre, kik a mult évben már ki-tüntettek, dicsvágytól égve sietnek most a tantermekbe, s előre élvezik már a jövő évi dicséret gyönyöreit. A tanárok pedig olly imponáló arczkifejezéssel foglalják el tanszékeiket, mintha épen csak trónra ülnének; előadásukban annyi komolyság, annyi erő van kifejezve, hogy a szegény tanulók csak ugy meghunyászkodnak előtte, — és nincs példa rá: hogy valamely professor az első előadásnál ásitozott vagy plane el-aludt volna.

De mindez csak elején van így, egy pár hét mulva már megváltozott mind; a kik a mult évben megbuktak, gondolják magukban: a hogy szüleim akkor megbé-kültek, ugy csak most is fognak; az elsőök mondják: eh! mire való nekem az a czafrangos eminentia, gyerekség az egész, csak jöjjen keresztül, a többit nem bánom; az eminentiás is jóval alább hagyott dicsvágyával; mert ő így okoskodik: ezek a fiuk már is semmit nem tanulnak, hisz ugy tréfa dolog lesz ezek közül, mint első kitünni, — a professor pedig ez idő alatt már meggyőződött róla, hogy tanszék s trón között bi-zony jókora nagy a különbség, s nem praelegal többé olly rettentő nagy lelkesedés-sel, — hébekorba egy-egy szelid ásitozás is téved bele a prelectióba.

Én mindezeket igen jól tudván, siettem, és a mint mondám, az oskolaév elején tevém meg műsétáimat a tanodákban.

Legnagyobb gyönyörűségemre vált itten nézni a sok magyar ifjat, mint lelke-sednek fel a magasabb tudományok iránt, mint iparkodnak pótolni a multat, és mint beszélgetnek egymással a szünpercekben a kedves s mindenek előtt szeretett magyar hazáról, és ki hol, mi téren, mi szakban fog majd otthon működni, és hogy mire van az elhagyott, szétzilált hazának leginkább szüksége. A magyar ifju bár hol él, min-denütt csak hazája képe lebeg előtte. — Legtöbb magyar van a polytechnikumban és az egyetem jogi osztályában.

A kellemes benyomást, mit innen elvittem, madame de Girardin „Lady Tar-tuffe“-je, mely a Károly színházban kegyetlenül átdolgozva színre került, kiméltle-nül eltörölte.

Borzasztó, hogy miket nem engednek meg magoknak itten ezek a fordítók! Jaj annak, kinek darabja az ő kezeikbe kerül! mentetlenül el van veszve.

Szegény Girardin asszony! Szép fogalmat nyert a bécsi közönség drámai te-

hetségéről. Ha nemzeti színház-közönségünk in corpore egy ideig itt mulatna, s látna átdolgozott classicus műveket, haza érkeve nem lenne olly követelő az igazgatóság irányában.

A sz. István-torony órája megromlott, óráshoz került, most egy pár napig nem fog ütni, nem tudom tehát, hogy most hány óra lehet, de szobámban már igen sötét van, és félek, hogy elszalasztom a postát, azért befejezem leveletem, még csak azt tevén hozzá: hogy Petra Camara számára már javában készülnek a koszorúk, versek s többefélék.

H.

VIDÉKI SZEMLE.

Vértesaljáról octb. elején.

„Isten egy szívnek egy kebelt teremte, s így egy embernek egy hazát. Semmi sem lehet erős, semmi sem nagy és következeiseiben tiszteletre méltó, a mi cél és határ nélkül szélllyel foly; a minek nincs pontja, mellybe összevonuljon, honnan elágazzék. Azért kell minden egyes embernek saját hazájáért munkálni; azért kell szerelme egész erejét hazájára függeszteni.“

A delphii papok ajkiról alig hallatszottak valaha szebb hangok, mint elhunyt Kölcseynek soraiból, mit a fentebbi idézetben mondtunk el. — És mindezt nem pusztá czifraságból tettük, — sem azért, hogy ebből magunknak egy czifra frázist alkotva, rajta, mint szilaj pejparipán, végig nyargaljuk az irodalom pusztán maradt területeit. Csak idéztük, mert épen asztalunkra illett; mert alkalomszerű, helyes, vagy, mint a franczia mondja, apropos. — Az ember még jóformán társadalmi életet él. Akar művelődni, nemesülni, — szóval szeretne valamivel többnek látszani, mint az eszkimók, négerék, vagy épen a drúzok. — Mi pedig horrendum dolog! épen nem sokat adunk az illyes valamire. Élünk, mintha épen Lappóniában, vagy Trácia bércezin, rengetegeken elvadulva lagnánk. Mi beérjük azzal, hogy keresztyén szülők ápoltak emlíöken; hogy reggelire havannait szívunk; hogy termeink etablirozva vannak; hogy fel vannak göndörítve fürteink; hogy alattunk pejparipa nyihog; s utánunk egy nagy agártársaság pajzán mosolya kél... Mi beérjük ezzel, mert urias sajátságaink a közvélemény kedvező szinfonalán ringatják porhanyós alkatrészeink, — s mint afféle csodálandó ritkaságokat jóformán megmentenek benünket a halhatatlanságtól. — Mi, ha egy pár sohajtást teszünk a nemzet érdekében, elegendő áldozatnak véljük azt. Mi azt gondoljuk, hogy a betegnek elég a sympathia, s ekkor aztán elrughatja maga alul az ágyat, s összecsaphatja finom bokáit.

Mi, denique, szörnyű emberek vagyunk! Hanem mindezekért engedelmet kérek, engem ne okozzan senki sem. Én furkós bottal verném az atyafiságra a szent igéket, de mikor nem veszi be természetük, mit csináljon akkor a jámbor missionair?... Ha sokat capacitálgatjuk őket, utoljára még nekik kerül felebb, s ők csinálják meg a fusiót... Csak a türelem a mi jutalmunk, meg az igénytelen sodrófa, mert hisz ez az ország nem a mi világunkból való!... Beszélünk, sopánkodunk, s elvégre is annyi égbekiáltást nem hallgat meg senki. — Ha most élne az a Jeremiás, most írna ám még keserves siralmakat *).

*) Csak az a baj ezekben a jeremiádokban, hogy azok, a kiknek mondvá vannak, nem olvassák, azok pedig a kik olvassák, ártatlanok benne. — Szerk.

Mennyi baj van itt, — s mily kevés a felebarát, hogy elhárítása végett valami áldozatot tenne. Mig másut szorgalommal működnek a nemzeti institutiók javára; mig másutt részvétellel vannak irodalom és művészet iránt, nálunk alig akad egy műbarát, ki áldozatul hozná filléreit. Egyetemes közöny az, a mi itt történik. Agár, — pipa — s más illyes nemzeti symbolumokra van pénz — de tovább terjeszkedni, a bon tonnal össze nem férhető cselekvény....

Néhány hónapja már, hogy legkedveltebb s legszerencsétlenebb költőnk: B. részére egy aláírási ívet bocsájtottam ki vidékünk fiai és hölgyeihez. 10—15 pft mindössze is, a mit a nemes hazafi érdemelt. Ó szép reményekre született, sokat ígérő ifjúságot élve, hirtelen a sors által leveretett. S midőn előtte minden pálya bezáródott, azok a kikért élt, küzdött és szenvedett, most könyörtelenek boldogtalansága iránt. Ott hagyhatja árváira izzadását és szeme vérkönyűit, — sajnálni fogjuk tán, de hiába! mi nem segíthetünk.... Az embernek itt önkénytelenül el kell komorulni a jövő fölé. Ki lehet tán vitetni azt, hogy jó lovakat tenyészzenek, hogy s o l ó agaruk legyen, — de hogy valami nemesebb passió élvezetét is elfogadják, arra nézve Nagy Sándornál nagyobb hódítókra volna egy kis szükség.

Don p i e r r e.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

— Az időszaki sajtó újabb térfoglalása! Lap születik! ne ijedjen meg senki; nem nálunk hanem Párizsban. Közelebb megindul „Ujító“ cím alatt a cipészek újsága, mellyet Paulier cipész és költő — mint magát írja — alapított.

— A b e r l i n i e k egyik legkedvesebb mulatóhelye, hova senki sem mulasztja legalább egy este elvinni vidékről érkezett rokonát vagy ismerősét — s hol annyi sernek jártak végire — közelebb leégett.

— A B e r l i n b e n fekvő helyőri ezredek tisztikarának zeneegylete megkezdette zeneestélyeit, mellyeket Hülfen nevű tüzérhadnagy igazgat. Ezen estélyek igen látogatottak és kapások szoktak lenni, s Berlin téli élvei között első sorban állanak.

— A c o p e r n i c u s - e m l é k Thornban, a híres porosz csillagász születése helyén lelepleztetett. A nem rég elhunyt Tieck tanár mintája után Fischer berlini bronzműöntő készítette, s költségeire nemcsak Németországból, hanem Lengyel- s Oroszországból, Skotziából, Németalföldről sőt a messze Valperaisóból is küldettek gyűjtelések. A mű igen csinos; a talap gránitból készült. Copernicus szülőháza előtti kút szétomlott fafödele helyett egy zink-burok készül, melly goth cifrázatokkal ékesített hengeralakkal birand, kupján egy a copernicus-rendszert ábrázoló golyóval.

— K a r l s r u h e b a n az évenként tartatni szokott nagy zeneünnepélyek ez idén oct 2-án kezdettek magas vendégek jelenlétében tartott egy hangversenyvel, mellyet Liszt vezérlt. A város utcái e napra ünnepi színt öltöttek, a nép hullámozott s a zene szólt mindenfelé. A művészet ülte fényes diadalainak egyikét.

— S a i n t H i l a i r a párisi akademia növénytudományi osztályának nagyhirű tagja közelebb meghalt 74 éves korában. A tudomány baráti alig tértek haza Arago temetéséről, s ime új nevezetes veszteség.

— B o z (D i c k e n s) az irodalmi téren legnevezetesebb és legritkább tünemé-

nyek közé tartozik. Esze s ügyessége által egyszerű ujdonságiróból valóságos croe-sussá lön. Egy egy munkájából mennyi jövedelme van, mutatja következő adat. A A Bleack-house havi füzetekben jelen meg, s ámbár a havi füzet jó vastag, a munkát mégis alig lehet benne megtalálni, annyira elvész az elejére s hátuljára befűzött hirdetménylajstomok között, ki egy hirdetményt akar e füzetek valamelyikéhez juttatni, legalább egy font sterlinget fizet, több sorból álló hirdetésért öt—hat fontot. Hirdetések után e munkájánál mintegy 150,000 pftot kap, s e mellett a szép munkadíj. Hanem aztán háztartása hercegi; ebédjei fényesek, s örömmel veszik meghívását a legelőkelőbb családok tagjai, annyival inkább, mert azok annyi nedélylyel fűszerezvék, mennyit a főrangnak asztalainál hasztalanul keresne bárki.

— N i m e s b e n egy vegyész homoeographia eljárású gépet talált fel, melly által minden kő- vagy rézmetszetet képes köre áttenni, az eredeti kép legkisebb sérülése nélkül.

— J o n a t h á n b á t y a jellemzésére a legujabb adoma. Midőn Moreau a száműzött tábornok New-yorkba ért, a tarkabarka polgárkatonaság ünnepélyesen fogadta, melly alkalommal a vezénylő tisztnek a tábornok azon megjegyzést tevő, hogy „soha sem látott ilyen katonákat!“ Hagyján! Este egy téres vendéglőben roppant democrat-clubb, s a tábornoknál bemutatások. Az üdvözlőnek és kézszerítésnek vége hossza nem volt. Többek között egy érdemes quakker, kívánatára bemutatván, így szónokolt: Örülök hogy Amerikában láthatom, kérem tábornok mondja meg, talán emlékezni fog, midőn Cadixból eljött, milly áron kelt ott a tengeri csiga? — A hohenlinden győző nem lévén műértő, természetesen adós maradt a felelettel.

— N e w - Y o r k b a n a kristálypalotát decemberben bezárják; hanem jövő april hóban ismét megnyitván, egész éven át nyitva leend.

— H a m b u r g b a n él s mutagattak századunk legnagyobb ökre (sokan talán ezt hazánkban kétként fogják) négyezer mázsát nyom! (font is elég lesz! Szerk.)

— H e n n e q u i n, volt francia képviselő most a széles tengeren túl mulatja magát a kopogó lelkekkel s asztalozgatással. Hogy már mennyire haladt, mutatja Wolffloyhoz írt egy levele, mellyben munkája közeli kiadását igéri s egyebek között azt mondja: Én egy világgal vagyok összeköttetésben, mellyet az emberiség nem ismer. Én a lelkekkel beszélek és elhunyt anyámmal, sirban nyugvó testvéremmel mulatok. Elválhatlan összeköttetésben vagyok a világ lelkével. Ha ezen összeköttetésem egy más időszakban jöttek volna létre, hallgattam és magamnak se mertem volna bevallani; a bolondnak tartatástóli félelem engem is szintolly szűkkeblűvé, vakká s makacscsá tett volna, minők a többi tudósok. Mindazon csodák azonban — mellyeket már láttam — bátorságot adnak a szólásra. Annyival több bátorsággal lépek pedig elő munkámmal, mert az electricitás és magnetismus utján egy tökéletes doctrina mondatott tollam alá, melly (már t. i. az az új doctrina s nem a toll) világosság, harmonia s erkölcsi tisztaságánál fogva bámulatra méltó, s mellyet azért az emberiségtől tovább elvonni nem akarok. — Meg kell jegyeznünk, hogy Hennequin urat okos embernek tartották.

— S i b e r i á b a n a tengerparton néhány légmentesen zárt üveget találtak, mellyekből ismét állítani akarják, hogy John Franklin, kinek éveken át nyomába nem tudtak jönni, s valahol az éjszaki földszark jéghegyei közt elveszett — még él.

— S a u l c y francia akademikus feltalálta Dávid király koporsóját. El is hozták ezt Párizsba.

— **Benedict** zeneszerző Párizsból Drezdába megy, hogy Jenny Lind gyermekét keresztvizre tartsa. Az anya híres énekesnő, az apa híres zongorahős; a keresztapa híres zeneszerző. Mi lesz a gyermekből?

— **Freitag Gusztáv** „a journalisták“ czimű vigjátéka teszi most egyik fő-tárgyát a németországi drámabírálatnak. Maga is journalista lévén, élethű képét adja collegáinak, s mivel nem mindenben nagy és szeretre méltó embereknek rajzolja őket, igen természetes, hogy több oldalról keményen támadtatott meg.

— **Godard** léghajós kéjutazásai, mellyeket Bécs vidékeire tesz, naponként több bizalmat ébresztenek, s azon biztosság, melylyel a levegőt hajójával hasítja, már oda vitte a közönség véleményét, hogy a félénkebbek is készek volnának vele utazni, ha olly igen drága nem volna.

— **Halbig** híres szobrász Münchenben, Erzsébet bajor hercegnő s császári ara életnagyságu szobrának mintáját olly szerencsésen készítette el, hogy a hasonlat mindenkit bámulásra indít.

— **Berlinben** az állatkinzás elleni egylet közelebb elhatározta, hogy müncheni s bécsi egylettársaival kezét fogva interveniál a bikaviadalnak Belgiumba bevitelét meggátlandó. Meglássuk, mennyire tud menni ezen szelid diplomatia.

— **Gutzkow** drámája „Fülöp és Parez“ újabb átdolgozása szerint adatván, Münchenben és Drezdában nagy tetszést aratott. Különös az utóbbi helyen Devrient játéka tette azt érdekessé.

— **Dublini** lapok egy szenvedélyes utazóról beszélnek, melly (tehát nem ki) behizelgi magát különösen a fütőknel s néha az egész vonalt végig utazza, másszor egy vagy más állomáson leszáll s a következő vonattal ismét tovább utazik. Néha a conductort is szerencsétlenti társaságával. Egész nap utazik, s pedig mi legfőbb — ingyen. Ezen szenvedélyes műutazó mindössze is egy agár.

— **Kaliforniai** tudósítások egy fölfedezésről szólnak, mellyen a régiség-buvárok rágodhatnak. A Rio Colorado nevű sivatagon San-Franciskótól mintegy öt száz mértföldnyire megtalálták azon roppant pyramist, mellynek létezését Humboldt gyaníttatá. A homokból kiálló része mintegy 17 öl magas, pedig hegyéből negyedfél ölnyi már lehorpadt s lehullott. Belsejében talán akadnak valaminek nyomára, mellyből következtetni lehessen, hogy hány ezer év előtt s miféle nép lakott azon vidéken.

— **Éjszaka Amerikában** mi mindenfélét teremt az iparbani verseny, mutatja egyebek között az, hogy egy new-yorki kalapkereskedésben, ha valaki kalapot vesz, arczképét hirtelen lerajzoltatják s a kalapba ragasztják; egy másik kalapgyárnok pedig daguerrotypumestert tart, ki minden vásárlónak nejét, ha magával viszi vagy egy barátját — a kalappróbálás ideje alatt levéteti.

— **Aixban** a provencei költők ünnepélye igen jól ütött ki, s a nagy jutalmat egy kőműves nyerte el, ki hallgatóit könyükre indítá verseivel s Jasmin fodrászszal egy vonalra állitják.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.